

Chefciba

o československém kibucu Chefciba (a vedlejší osadě Bejt Alfa)

JITKA RADKOVIČOVÁ – TIKI

V Praze lilo o sto šest, zatímco v Izraeli na mě čekaly netradičně vysoké listopadové teploty – a na pobřeží také vysoká vlhkost vzduchu. Tam jsem se ovšem dlouho nezdržela a vyrazila vstříc pětatřicítám v údolí Bejt Šean. Mířila

jsem do pradávných československých „kvucot“ – tak se totiž kdysi říkalo osadám v dobách, kdy pojem „kibuc“ se teprve rodil – které se nacházejí právě v této části Izraele.

Přes Haifu a Afulu jedu do Bejt Alfa, kde budu v příštích dnech tábořit, a když mímám křižovatku, ze které odbočuje cesta do „československého“ kibucu Chefciba, vím, že všechno je, jak být má. Tyhle dva kibucy ostatně kdysi jedno byly, jsou územně propojené dodnes, hranice mezi nimi nebyla prakticky žádná, ale z jakýchsi záhadných důvodů je dělí

plot. Tedy: ty důvody nejsou až tak záhadné, jde pravděpodobně o rozdílnou politickou orientaci a výsledkem je právě zmíněná drátěná překážka.

Bejt Alfa i Chefciba leží pouhé tři kilometry od tzv. Zelené linie, od které je odděluje jen pohoří Gilboa. Mají také podobnou historii, obě byly

založeny začátkem dvacátých let minulého století, ale zatímco Bejt Alfu budovali polští členové hnutí Hašomer Hacair, Chefciba byla československá a z menší zčásti německá: osadníci náleželi ke třetí vlně alije a byla mezi nimi řada členů Tchelet Lavan a jejich vedoucích. Tohle vše se odehrávalo ještě v „době předskautské“, protože toto sionistické hnutí mládeže vstoupilo do Federace československých skautů až v roce 1924¹.

Jedna z prvních skupin Tchelet Lavan odcestovala do Erec Israel už v roce 1923, zamířila pod horu Gilboa na pozemky zakoupené Židovským národním fondem – a vybudovala tam nádherný kibuc, patříci mezi první kolektivní osady v Erec Israel vůbec. Dnešní Chefcibu. Musím říct, že se mě zmocnila těžká nostalgie, jakkoli si na podobné pocity moc nepotrpím.

„Emek Israel = zde Bůh sil; už je tady stanice Shutta (čti Šata); vjíždíme do Bejt Alfy. Jsou tu dvě docela samostatné kvucy: kibuc a československá Chefciba. Každá má své pozemky, každá svou správu, svůj dobytek, své baráky, ale inventář na obdělávání polí je společný. Pracují odděleně, žijí odděleně, ale učitel je také jeden. Tyto kolonie jsou založeny lidmi, kteří sem přišli s určitým pevným programem: nikoli aby zde zachránili svůj život, ale proto, aby zbudovali všem příštím generacím „národní domovinu.““²

Takto o osadách Chefciba a Bejt Alfa psal Jaroslav Petrbok, významný český paleontolog, speleolog, archeolog, botanik a také spisovatel, který v této oblasti prováděl v roce 1926 geologický průzkum. Překlad sice pojal poněkud kreativně, lehce pozměnil význam sousloví Emek Israel – doslovný překlad zní „Údolí, kde zápasí Bůh“, ale na citaci samotné to nemění nic. Za svůj život toho stihl tolik, že by mu snad člověk mohl i závidět, kdyby ovšem závistivý byl. Z mnoha oborů jeho činnosti mě speciálně zajímala jeho práce v mandátní Palestině, jeho vnímání onoho praktického sionismu, který dokázal přetvářet poušť v kvetoucí zahradu. Velmi si toho člověka vážím, byť byl politicky – na rozdíl

Na utrpení rukojmí v tunelech Gazy myslí v kibucu každý den

Nejprve bylo nutné na příští zemědělské půdě provést melioraci

1 Akela: *Počátky a vývoj socialistického skautingu v Československu*. Nákladem Sdružení socialistických skautů a skautek v Československu, Praha 1926, s. 9.
2 Petrbok Jaroslav: *Palestina a židovská práce i mravnost*. Nakladatel Rudolf Rejman, Praha 1927, s. 32.

ode mě – orientován výrazně doleva. Zpráva, kterou o této cestě napsal, mi v mnohém připomínala moje vlastní pozorování a zážitky, byť most přes tuto časovou propast je dlouhý sto let.

V časech zdejšího působení Jaroslava Petrboka byl židovský stát ještě chimérou, přesněji dosud nerealizovaným projektem, ale už zde žili českoslovenští Židé, kteří měli velké ideály a obrovskou energii a celými svými životy sloužili svému národu jaksi samozřejmě, nepompézně a bez nároku na cokoliv. My dnes už máme možnost vidět výsledky jejich práce, a ty opravdu stojí za to. Pravdu měl americký teolog Reinhold Niebuhr, který řekl, že nic z toho, co opravdu stojí za námahu, se nedá dokončit za jeden lidský život; proto nás musí spasit naděje. A tu Čechoslováci v Chefcibě určitě měli, jinak by se do tohoto obrovského díla nepouštěli.

Petrbok v deníkovém záznamu z 9. a 10. března 1926 zveřejněném ve zmíněné knize nazval Chefcibu a Bejt Alfu „filozofickou kvucou“ a pokračuje:

„Letos vede se jim jistě docela lépe, neboť přestavují baráky. Všechno je jim samozřejmé, odpoutali se od nebe a přitiskli se k zemi. Nechali všech učených teorií, zahodili doktorské diplomy a jsou – lidmi. [...] Jdou za svým vlastním já, chtějí je vydobýt ze zapomenuté země. [...] Tam se vám otevřou, vy Evropané, oči. Tam „slovo stalo se tělem“, tj. uskutečnila se teorie.

Letos už mají v Bet Alfě novou školu, nové střechy na barácích a staví nový zděný chlév, neboť zorali všechny pastviny, a tak nezbývá než dobytek držet ve chlévě. Dá více mléka, více hnoje a osada bude zajištěnější.“³

Takhle nějak vypadaly úplné začátky v Chefcibě; ze všeho nejvíc to připomíná stanový tábor. Rok 1922

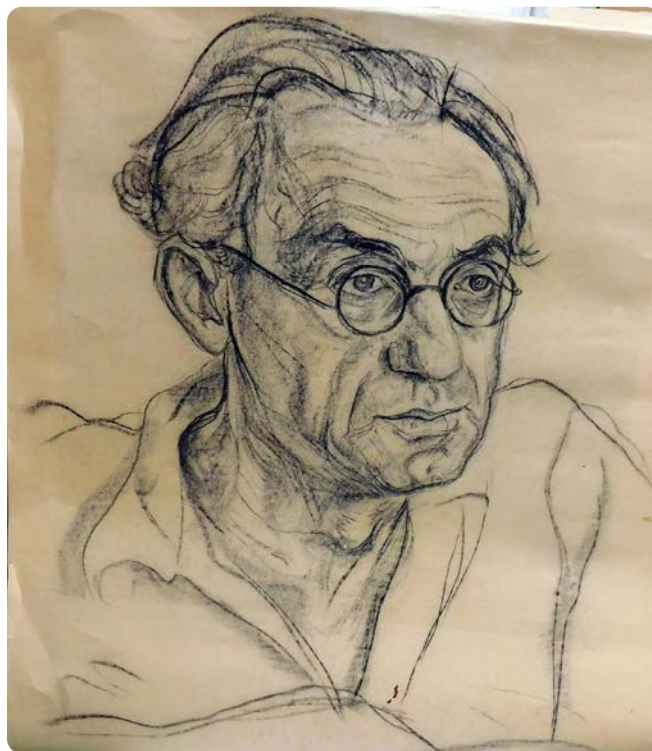
Později se začaly objevovat i zděné stavby

³ Petrbok Jaroslav: *Palestina a židovská práce i mravnost*. Nakladatel Rudolf Rejman, Praha 1927, s. 143–144.

V archivu v Chefcibě jsem už před časem byla, takže se pohybuju ve známém prostředí. Také tentokrát mně archivářka Dalit Leitao, připravila několik krabic s dokumenty o československých osadnících; zaměřila jsem se hlavně na Osvalda Löbla, zakladatele Chefciby a také – řečeno dnešní mluvou – fundraisera této skupiny. Tento původně právník či advokát pocházel z Karlových Varů a známosti s nejrůznějšími lidmi se mu velmi hodily zvláště poté, co bylo třeba zajistit rozpočet skupiny osadníků pro první rok – a tak se toho ujal. Strídavě jezdil do Evropy a nazpět do Erec Israel a sháněl finanční prostředky nutné pro běžný chod osady. Poté samozřejmě vykonával také jiné činnosti, ale nikdy se nevrátil k právníckému povolání. I on obrazně řečeno zahodil diplom... Těch, kteří své diplomy zahodili, bylo v Chefcibě dost, ne-li všichni. Spisovatel Arthur Koestler ve své proslulé knize „Zloději v noci“ (kde v dedikaci Osvalda Löbla přímo jmenoval⁴) v pasáži o jakémsi setkání osadníků píše:

„Jako obvykle se probraly klepy o ostatních komunách: nadutci z komuny Chefciba (kde má prakticky každý člen akademický titul) začali stavět bazén...“⁵

Zmiňovaný Petrbook konstatoval, že sionisté jsou jediní, kteří v Palestině mají nějaký program: křísí mrtvou zemi, vykonávají přímo nadlidskou práci, a proto musí žít tak, jak žijí. Bez ideálů by tam nikdo nevydržel. Je pravdou, že když jsem si v archivu prohlížela fotografie z úplných začátků budování kibucu, syrovost z nich zrovna čišela a slabší povahy by realita mandátní Palestiny možná zlomit dokázala. Nicméně takových, kteří se vraceli nazpět do Evropy, bylo opravdu málo a měli k tomu závažné důvody.

Osvald Löbl, jeden ze zakladatelů „československého“ kibucu Chefciba a důležitá osobnost spojovaná s jeho pozdějším rozvojem

4 Koestler Arthur: *Zloději v noci*. Nakladatelství Jitro, Praha 2006, s. 3.

5 Koestler Arthur: *Zloději v noci*. Nakladatelství Jitro, Praha 2006, s. 92.

Rozhodně zajímavým faktem je skutečnost, že skupina osadníků z Chefciby se nikdy nepokoušela získat finance z Československa, respektive nežádala o pomoc hnutí Tchelet Lavan, ke kterému původně „kmenově“ patřila. Nepodařilo se zatím přesně objasnit proč; mohlo jít o ideologické rozpory nebo také o zcela neideologické důvody, ale pokud se kvuca Chefciba považovala za skupinu, která není ve spojení s hnutím⁶, logika věci napovídá, že rozhodnutí bylo zcela jistě učiněno s rozmyslem a po důkladné úvaze. Situace u Modrobílých v polovině dvacátých let minulého století nebyla jednoduchá: letní tábor spojený s hachšarou pro starší ročníky konaný o prázdninách roku 1924 ve Staré Libavě se neúspěšně povedl⁷, takže hlavním úkolem nového vedení bylo zdokonalení výchovného programu pro nejmladší věkovou kategorii. Sem do určité míry patřilo začlenění skautských metod, protože po skautingu jako funkčním systému výchovy mládeže se náčelnictvo Tchelet Lavan ohlíželo už delší dobu. Ve stejném roce pak Tchelet Lavan vstoupil do Federace československých skautů a nastala kvalitativně nová éra.

Jenže názorové proudy v hnutí byly různé: někdo skauting jako výchovnou metodu akceptoval, jiný měl obavy, aby „uniformovaný“ skauting nebyl upřednostněn před sionistickou složkou výchovy, takže nebylo divu, že se celá záležitost dostala na pořad jednání vůdcovského sněmu začátkem dubna 1925 v Podhoří u Lipníka nad Bečvou, kde došlo k pokusu o jakési urovnání či vysvětlení:

„V popředí porad stála tentokrát Palestina. Po táboře ve Staré Libavě bylo heslem Svazu Tchelet Lavan vytvoření a dobudování svazu mládeže. Zde nastalo nedorozumění: jako by se Svaz náhle odvrátil od sionismu a nechtěl o Palestině a chalucech nic slyšet. Tato konference vůdců přinesla úplné vyjasnění...“⁸

Krejčovská dílna pod modrou oblohou

V roce 1924 se v kibucu objevila první mlátička

6 Archiv Jad Tabenkin, signatura 15-2-7/44/3, osobní archiv Chany Weiner. Pracovní složka Meir Lamed, ústní dokumentace hnutí mládeže v ČSR, 1962–1965. Rozhovor Meira Lameda s Osvaldem Löblem.

7 *Listy židovské mládeže*, roč. 3, č. 4, říjen 1924, s. 40–41.

8 *Židovské zprávy*, roč. 8, č. 16, 17. 4. 1925, s. 4.

Pokud dění ve svém „domovském“ hnutí osadníci v Chefcibě alespoň okrajově z dálky sledovali, mohli mít pocit, že stojí na ztracené vartě, pocit odcizení byl pochopitelný a mohl to být docela dobře jeden z důvodů k přerušení kontaktů s domovskou základnou Tchelet Lavan a možný způsob vysvětlení toho, co se tehdy stalo.

Jako všechny kibucy zakládáné nebo spoluzakládáné Čechoslováky má pro mě i Chefciba jakési zvláštní kouzlo. Tím spíš, že patří k těm nejstarším na území Izraele. Vždy mě fascinovala idea praktického sionismu a způsob, jakým byla tato zpočátku teorie uváděná do života. V Chefcibě to bylo více než zřetelné: co na první pohled mohlo vypadat jako progresivistická utopie, bylo ve skutečnosti obrovským úspěchem. Už proto, že utopie a nepovedené experimenty nemívají reálný výsledek. Když v dubnu 1927 během své cesty po mandátní Palestině přijel do Bejt Alfy a Chefciby první československý prezident, našel zde funkční a v podstatě soběstačné společenství. A to nebyla maličkost.

V dubnu 1927 se při své cestě mandátní Palestinou zastavil v kibucu první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk

Skupinová fotografie osadníků Chefciby pořízená při příležitosti návštěvy československého prezidenta 13. dubna 1927

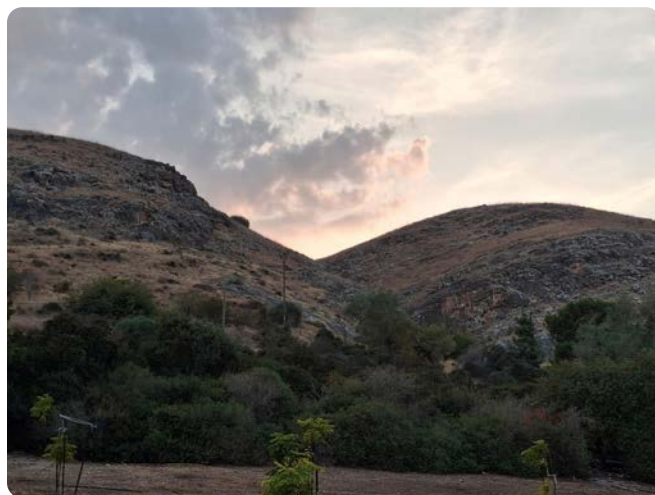
Od toho, který „nespí a nedřímá, protože chrání Izrael“, jsem v Chefcibě obdržela bonus v podobě zvláštního setkání: Pasteur kdysi prohlásil, že náhoda pomáhá jen těm, kdo jsou na ni dokonale připraveni hlubokými znalostmi. Nevím, nakolik jsou moje znalosti hluboké, nicméně když jsem zaskočila do knihovny vedle archivu za kamarádkou Rinou, zdejší knihovnicí, studovala zde nějakou literaturu starší žena bílých vlasů – a když nás Rina představila, nemohla jsem být víc překvapená: tato dáma byla dcerou Osvalda Löbla, jehož dokumenty jsem se v archivu probírala. Překvapení ovšem bylo oboustranné, protože stejně tak jako já jsem nic netušila o Löblovyh potomcích, netušila ani ona nic o tom, že v Čechách, odkud její otec pocházel, existuje někdo, kdo má alespoň základní povědomí o jeho životě a práci. A rázem se objevil důvod, proč se – kromě nutnosti prohledávat další a další krabice s dokumenty o československých osadnících Chefciby – do tohoto místa znovu vydat. Autentické vzpomínky paní Niry – tak se dcera Osvalda Löbla jmenuje – zcela jistě vydají za tunu papírů...

V Chefcibě a v Bejt Alfě jsem strávila několik nádherných dní, nejen v archivu. Kopce nad kibucy jsem prolezla jen částečně, ten zážitek mě ještě čeká. Ale i tak to bylo dokonalé. Užívala jsem si naplno všeho, co obě osady a jejich okolí nabízí a není jediný důvod, proč se do této oblasti znovu nevypravit, protože již staří latiníci měli za to, že všechno se má zkusit a toho nejlepšího se držet. A je dobré mít takový plán a další cíl; opět myslím na Jaroslava Petrboka, který psal o tom, že celá doba jeho pobytu v Evropě byla touhou po novém pobytu v Erec Israel. Jako by mi to vzal z pera. Také psal o vyčerpávající práci, která jeho pobyt provázela:

„... cítím to vždy sám na sobě ku konci svých cest: jen s největším napětím udržuji se ještě při práci. Pak ovšem nastává reakce, projevená úplným vyčerpáním, jež mizí až doma po několika dnech...“⁹

Paní Nira Löblová

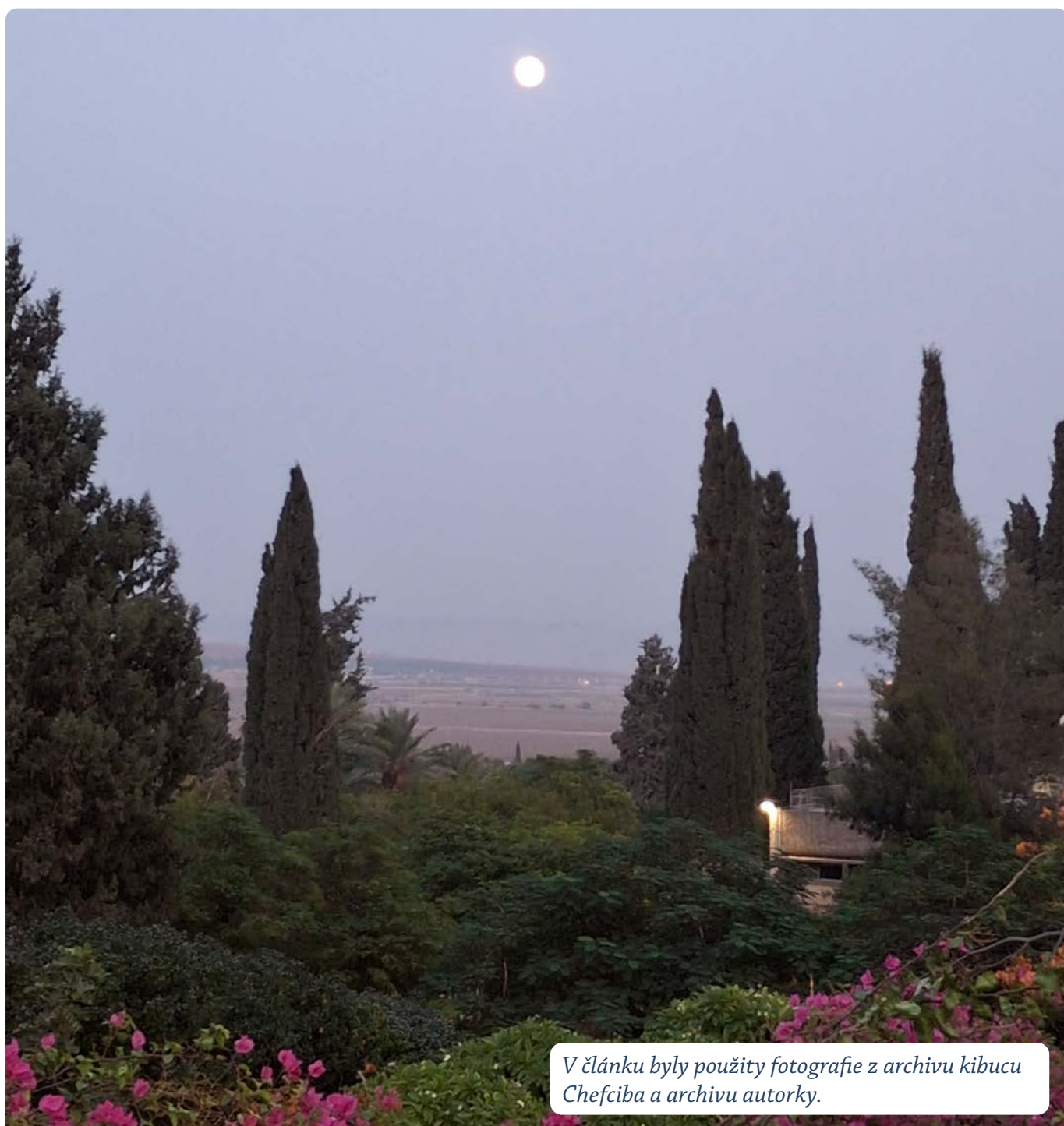

Pohoří Gilboa nad Chefcibou

⁹ Petrbok Jaroslav: *Palestina a židovská práce i mravnost*. Nakladatel Rudolf Rejman, Praha 1927, s. 113–114.

Také tuhle ošemetnou záležitost znám. Nprovádím sice geologický průzkum, ale i tak to bývá náročné. Takže – proč si nedopřát odpočinek v místech, jako jsou Chefciba a Bejt Alfa, kde každý kámen a každý strom vypráví o těžké práci, která provázela život prvních osadníků, lidí, kteří přicházeli z naší země a přinášeli a přenášeli sem svůj um, díky kterému dnes jejich potomci mohou žít v konsolidovaném prostředí. V Petrbokově době to byl svým způsobem divoký Orient, dnes do značné míry civilizovaný, ale pořád krásný. Člověk cítí provázanost a jakousi

sounáležitost mezi oběma našimi zeměmi, nachází všude stopy českých rukou – a je na to hrdý. Také osobní setkání přinášejí celou řadu příjemných překvapení, protože do dnešních dnů je v Izraeli kvitována československá pomoc při vzniku Státu Izrael, tedy v době první války o nezávislost, a česká podpora Židům obecně. Nedopustíme, abychom tuto pozici v dnešním světě plném antisemitismu opustili, nedopustíme, aby se z antisemitismu – jakkoli ukrývanému za novodobá pojmenování – stal u nás společensky přijatelný postoj.

V článku byly použity fotografie z archivu kibucu Chefciba a archivu autorky.